אינו דין שהותרה לו טומאת התהום. אמרי ומי דיינינן ק"ו מהלכה והתניא אמר לו רבי אליעזר: עקיבא, עצם כשעורה הלכה, רביעית דם ק"ו ואין דנין ק"ו מהלכה. אלא אמר רבא יליף "מועדו" "מועדו" מפסח; וטומאת התהום גופא היכא כתיבא? אמר ר"א אמר קרא "וכי ימות מת עליו" במחוורת עליו, אשכחן נזיר, עושה פסח מנלן? א"ר יוחנן אמר קרא "בדרך רחוקה לכם" במחוורת לכם. רשב"ל אמר כדרך: מה דרך בגלוי אף טומאה נמי בגלוי. מיתיבי: אי זהו טומאת התהום? כל שלא הכיר בה אחד בסוף העולם, הכיר בה אחד בסוף העולם אין זה טומאת התהום. לר"א דאמר במחוורת עליו, עד דידע הוא, לר' יוחנן דאמר "לכם" במחוורת לכם עד דידעי בה תרין, לרשב"ל דאמר "כדרך" עד דידעי כולי עלמא? אלא טומאת התהום הלכתא גמירי לה וקרא אסמכתא בעלמא. אמר מר בר רב אשי לא שנו אלא שנודע לו לאחר זריקה דכי אזדריק דם שפיר איזדריק, אבל נודע לו לפני זריקה לא מרצה. מיתיבי: המוצא מת מושכב לרחבו של דרך: לתרומה טמא, לנזיר ועושה פסח טהור, וכל טמא וטהור להבא הוא! אלא אי איתמר הכי איתמר אמר מר בר רב אשי לא תימא נודע לו לאחר זריקה הוא דמרצה אבל נודע לו לפני זריקה לא מרצה אלא אפילו נודע לו לפני זריקה מרצה:

גופא המוצא מת מושכב לרחבו של דרך: לתרומה טמא, לנזיר ועושה פסח טהור, בד"א שאין לו מקום לעבור אבל יש מקום לעבור אף לתרומה טהור, בד"א שמצאו שלם אבל משובר ומפורק טהור שמא בין הפרקים עבר, ובקבר אפילו משובר ומפורק טמא מפני שהקבר מצרפו. בד"א במהלך ברגליו אבל טעון או רכוב טמא לפי שמהלך ברגליו אפשר שלא יגע ולא יאהל, אבל טעון או רכוב אי אפשר שלא יגע ולא יאהל. בד"א בטומאת התהום אבל בטומאה ידועה טמא, ואי זה היא טומאת התהום? כל שלא הכיר בה אחד בסוף העולם, אבל הכיר בה אחד בסוף העולם אין זה טומאת התהום, מצאו טמון בתבן בעפר ובצרורות הרי זה טומאת התהום; במים, באפילה, בנקיקי הסלעים אין זה טומאת התהום ולא אמרו *טומאת התהום אלא למת בלבד:

מתני' נטמא שלם או רובו שורפין אותו לפני הבירה מעצי המערכה, נטמא מיעוטו, והנותר שורפין אותו בחצרותיהן או על גגותיהן מעצי עצמן, הציקנין שורפין אותו לפני הבירה בשביל ליהנות מעצי המערכה:

גמ' מ"ט? א"ר יוסי בר חנינא כדי לביישן: נטמא מיעוטו וכו'. ורמינהו *וכן מי שיצא מירושלים ונזכר שיש בידו בשר קדש: אם עבר צופים שורפו במקומו ואם לאו חוזר

תורה אור

במדבר ו

שם ט

אינו דין שהותרה לו טומאת התהום. היתר גמור ואפילו איכא סהדי: **מהלכה.** כגון קבר טומאת התהום הלכה למשה מסיני בנזיר ועושה פסח: **ומי דיינינן קל וחומר מהלכה.** והא טומאת התהום לאו משום ספיקא מטמאין לה דנימא גלוי מילתא למפרע בעלמא היא השתא אפילו בודאי נטמאו נמי אלא בשעה שנטמא היתה טומאת התהום שלא הכיר בה אדם מעולם מטהרין ליה כדלקמן: דר"א ור"ע במסכת נזיר דאמרינן התם רביעית דם אין הנזיר מגלח על מגעה ועל משאה וקאמר רבי עקיבא ק"ו ומה עצם כשעורה שאין מטמא (את כל) אדם באהל, הנזיר מגלח על מגעה ועל משאה, רביעית דם שמטמאה (את כל) אדם באהל אינו דין שהנזיר מגלח על מגעה ועל משאה אמר לו ר"א לר"ע עצם כשעורה שהנזיר מגלח על מגעה ומשאה הלכה למשה מסיני ואין כתוב בתורה ורביעית דם אתה בא ללמוד ממנה בק"ו ואין דנין ק"ו מהלכה אלא מדבר הכתוב בתורה: **וטומאת ההתום.** שהותרה בנזיר ועושה פסח היכא כתיבא, והך בעיא איבעיא בי מדרשא מקמי הא בעיא דרב יוסף, ובשני דרב יוסף כבר איפשיטא הך מסקנא דלקמן דטומאת התהום גמרא גמירי לה משום הכי פרכינן לעיל ומי דיינינן ק"ו מהלכה: **במחוורת עליו.** שתהא ברורה לו: **לכם.** טמא לנפש או בדרך רחוקה לכם והאי לכם קאי נמי אטמא: **כי דרך.** טמא לנפש דומיא דדרך רחוקה הוא: **אי זהו טומאת התהום.** שהותרה לנזיר ועושה פסח: **לא שנו.** דאין מרצה על טומאת התהום בנזיר ועושה פסח: **מושכב לרחבו של דרך.** והוא עבר שם וא"א שלא נגע שם או הסיט או האהיל: **לתרומה.** לאכול בתרומה: **טמא.** דלא הותרה בו טומאת התהום ואינו לאורכו של דרך אפי' טומאת התהום אין כאן: **שאין לו מקום לעבור.** שמחזיק וממלא את כל רוחב הדרך אף על גב דטומאת ודאי היא, כיון דההיא שעתא דעבר עליה טומאת התהום הואי שלא היה שום אדם יודעו שם ואף לזה לא נודע עד שנשחטו קרבנותיו, הלכה למשה מסיני היא שזורקין עליו את הדמים: **אבל יש לו מקום לעבור אף לתרומה טהור.** דהוי ליה ספק טומאה ברשות הרבים ופליגן טהור: **בד"א.** דכי ממלא את כל הדרך טמא: **שהקבר מצרפו.** שכל הקבר מטמא באהל ואפילו ריקן שבו דכתיב (במדבר יט) או בקבר: **בד"א.** [א] דמשובר ומפורק טהור: **טעון.** משוי, על כרחו הולך נע ונד לכאן ולכאן ומאהיל על צדדיו: **בד"א.** דנזיר ועושה פסח טהור: **אבל בטומאה ידועה.** שידעו שאדם נקבר שם: **טמון בעפר בתבן ובצרורות.** טומאה מכוסה מכל אדם היא, זו שמא גל אבנים או עפר או תבן נפל עליו ולא הכירו בו בני אדם מעולם אבל מים ואפילה ונקיקי הסלעים אין זו הטומאה מכוסה ונעלמה שהמהלך יכול לראות ולא גמירי הלכתא אלא בטומאה שהיא בתהום המכוסה מן הכל: **ולא אמרו.** דהותרה טומאת התהום אלא במת בלבד: **מתני' נטמא שלם או רובו שורפין אותו לפני הבירה.** כל המקדש כולו קרוי בירה ובגמרא מפרש טעמא: **נטמא מיעוטו.** וכן נותר של פסח טהור: **הציקנין.** עצרנין כלומר שהן צרי עין: **שורפין אותו.** את מעט שנטמא ואת הנותר: **גמ' וכן מי שיצא.** בפרק אלו עוברין: **שיש בידו בשר קדש.** והרי הוא פסול ביוצא: **צופים.** מקום שיכול לראות משם הבירה ומשם והלאה אין יכול לראותו: **שורפו במקומו.** לא הטריחוהו לחזור ולשורפו בירושלים הואיל וכבר נתרחק הרבה ואף על גב דקיימא לן בפרק כל שעה (דף כד.) דמקום אכילת קדשים שם שריפתן "מבקדש באש תשרף":

חוזר

לריש לקיש דאמר כדרך עד דידעי בה כ"ע. קשה לריב"א דבנזיר בסופו (דף סג:) איתא הך מסקנא ולא מייתי התם מילתיה דר' יוחנן ולא פריך נמי אלא לר"א וקאמר בשלמא למ"ד כדרך שפיר והיא מסוגיות החלוקות הוא. ודוקא לפני זריקה אבל לפני שחיטה לא כמו שהביא בקונטרס במתני' מתוספתא: **אלא** לפני זריקה נמי מרצה. ע"כ לפני זריקת שום דם דאם נזרק אפילו אחד מן הדמים ונטמא תנן בפרק ג' מינים (נזיר דף מז.) יביא שאר קרבנות ויטהר אפילו בטומאה ידועה אינו סותר נזירותו וריצוי דטומאת התהום דכולה שמעתין היינו שאינו סותר נזירותו כדפי' לעיל אי בנזיר כי ימות מת עליו כו' וקשה לר"י דבפר' בתרא דנזיר (דף סג.) תנן אם עד שלא גילח נודע לו אפילו טומאת התהום סותר ומוקי ליה ר' יוחנן בגמ' כר"א דאמר תגלחת מעכבת וא"כ נודע לו לפני זריקה נמי כיון דמעכבת אמאי אינו סותר ותירץ ר"י דהכא כיון שנשחט יש לו להשלים ומרצה ליה על טומאת התהום ואינו סותר כאילו לאחר זריקה נטמא ולא דמי לקודם גילוח ואע"ג דגילוח הוה אחר זריקה כדתנן בג' מינים (שם דף מו.) גילח על זבח ונמצא פסול תגלחתו פסולה ואי גילוח הוא לפני זריקה יביא זבח אחר לרבנן אית להו דתגלחת לא מעכבא ולכך מרצה הכא לפני זריקה: **המוצא** מת מושכב כו'. בפ' בתרא דנזיר (דף סה.) דייק על ההיא משנה דהתם המוצא פרט למצוי מת פרט להרוג מושכב פרט ליושב וקשה לריב"א דהכא ביושב אתי שפיר טפי מבמושכב דבמושכב לא הוי כולי האי טומאת התהום אם קברוהו שם וי"ל דמושכב נקט בשביל תרומה שהוא תופס כל רוחב הדרך ואי אפשר שלא יאהיל או יסיט אבל יושב לא דאיכא למימר שמא לא האהיל כנגדו: **ובקבר** אפי' כו'. וא"ת היכי שייכא טומאת התהום בקבר והלא נודע כשקברוהו שם ואיכא למימר כגון שנפל בקבר ומת והא דפי' בקונטרס שהקבר מצרפו משום דכתיב או בקבר אין נראה לר"י דשמא קרא מיירי בקבר מכוסה ומשום הכי נמי הקבר מצרפו משום אהל שהכיסוי מביא את הטומאה עליו: **מצאו** טמון בתבן כו'. משום דלפי מה שמצאוהו עכשיו לא היה ראוי להכיר לאחד בסוף העולם אבל במים ראוי להכיר: **נטמא** רובו שורפין אותו לפני הבירה מעצי כו'. נראה הטעם משום דלב בית דין מתנה עליהם לפי שהזקיקוהו לשורפו לפני הבירה כדי לביישו לא הטריחוהו להביא עצים משלו ויכול להנות משל הקדש וכן בציקנין התנו (א) כמו כן ולא לכל דמתוך ליקטתן היו נמנעין מלשורפו ואתי לידי עבירה ודוקא בציקנין או בהכשלי כדאמרי' בגמרא דעשאוהו כציקנין אבל אדם אחר לא ואפילו למאן דלית ליה בפ"ק דשבועות (יא.) לב ב"ד מתנה עליהן ה"מ בקרבנות דקדישי קדושת הגוף אבל בקדושת דמים כולי עלמא מודו:

רב

עין משפט
נר מצוה

ע א מיי' פ"ג מהל' נזירות הלכה יח:

עא ב מיי' פ"ד מהלכ' ביאת מקדש הל' ו:

עב ג מיי' פ"ו מהל' קרבן פסח הלכה יא ופי"ח מהל' אבות הטומאה הלכה ג:

עג ד מיי' פ"ז מהלכות נזירות הלכה יט:

עד ה מיי' פ"ד מהלכ' קרבן פסח הלכה ג ופי"ט מהל' פסולי מוקדשין הלכה ו:

רבינו חננאל

עושין אותן בטומאה אינו דין שהותרה לצבור טומאת התהום וכהן המרצה בתמיד קרבן ציבור הוא וכן הוא מפורש בתלמוד ארץ ישראל ואקשי' ומי דיינינן קל וחומר מהלכה טומאת התהום ליחיד הלכה היא וקרבן ציבור קל וחומר והתניא אמר לו רבי עקיבא עצם כשעורה הלכה ורביעית דם קל וחומר ואין דנין קל וחומר מהלכה וזו דר' עקיבא עיקרה בנזיר פ' כהן גדול תניד וקל וחומר דרבא מפורש בירושלמי אלא אמר רבא גמר במועדו במועדו בגזירה שוה מפסח: **היכא** כתיבא טומאת התהום בנזיר אמר רבי אליעזר שנאמר וכי ימות מת עליו ונו' במחוורת עליו כלומר ידיעה ברורה · בפסח ר' יוחנן אמר שנאמר טמא לנפש או בדרך רחוקה לכם לכם במחוורת לכם ריש לקיש אומר או בדרך רחוקה מה דרך בגלוי אף כל טומאה גלויה ואותבינן עלייהו איזו היא טומאת התהום כל שלא הכיר בה אחד בסוף העולם הכיר בה אחד בסוף העולם אין זו טומאת התהום קשיא לר' אלעזר דאמר וכי ימות מת עליו במחוורת עליו הוא שחייב עליה וכל מה שאינה מחוורת עליו אע"פ שאחרים יודעין אותו הרי היא טומאת התהום ולרבי יוחנן דמספיק לה מלכם תרי' הא ידע בה אחד טומאת התהום קרינא ביה ולריש לקיש דמפיק לה מדרך כל שאינו גלוי לכל אדם כדרך הרי היא טומאת התהום האי מתני' דקתני אפילו ידע בה אחד בסוף העולם אין זו טומאת התהום קשיא לכלן תרדו כלם ואוקימ' אלא בטומאת התהום הלכתא גמירא לה וקרא אסמכתא בעלמא: **אמר** מר בר רב אשי אפילו אם נודע לו שנטמא לפני זריקה הציץ מרצה **המוצא** מת מושכב לרחבו של דרך לתרומה טמא לנזיר ועושה פסח טהור בד"א בשאין לו מקום לעבור אבל יש לו מקום לעבור אף לתרומה טהור שאני אומר ממקום טהור עבר בד"א שנמצא שלם אבל משובר ומפורק טהור אימור ביני שקיו עבר ובקבר אפילו משובר ומפורק טמא שהקבר מצרפו בד"א במהלך ברגליו כו' מצאו טמון בתבן בעפר ובצרורות הרי זו טומאת התהום במים ובאפלה ובנקיקי הסלעים אין זו טומאת התהום ולא אמרו טומאת התהום אלא במת בלבד לאפוקי הרוג שהרי הכיר בו מי שהרגו: ירוש' בסוף הפ' ר' יוחנן בר מויה בשם ר' פנחס ממה דנן חמיי רבנן שולחין סנדליהן תחת' אגף של הר הבית: תאני ר' יהודה מחילות שתחת היכל (קדש) [חול] אמר ריש לקיש ומתני' אמרה נן ומהורה היתה שם ובית כסא של כבוד היה שם וכו' אמר ר' וכי צואה טמאה היא אלא נקיות ויי דא אמ' יוצא והולך לו במסיבה ההולכת תחת הבירה כו': **כדי** לביישן מפני שפשעו בו ונטמא נטמא מיעוטו והנותר

נושא/מבנה
מקורות לטומאת התהום
היכא כתיבא בנזיר ועושה פסח ומה הגדר של "אינו יודע"

נושא/מבנה
△ ג' שלבים בהבנת דברי מר בר רב אשי
אם הכ"ף מנבה
עד מי שנודע לו
עד טומאת התהום לפני זריקת הדם

נושא
שריפת קרבנות שנפסלו:
בעזרה
או
בית המקדש
- או -
בעצים פרטיים
הגמ' מיישבת סתירה בין מתניתנו ומשנה לעיל מ' ומתרצה

מסורת הש"ס

שבת קלב: ע"ש נזיר מז

נזיר סג: ע"ש

שם ס

[שם · תוספתא זבים פ"ב]

שם

[נזיר שם : כל ספקן טהו' זבים פ"ב]

[לעיל סג: ע"ש וש"נ]

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה נטמאת וכו' כמו כן שמא מתוך לקטן כצ"ל:

הגהות הגר"א

[א] רש"י ד"ה בד"א דמשובר ומפורק טהור. נ"ב מילתא דפסיקא קתני אבל באמת קאי גם (אאהל נו) [א"ל] משום לעבור:

גליון הש"ס

תוס' ד"ה אלא לפני זריקה יביא שאר קרבנות לא זכיתי להבין הא שם [illegible] אח"כ סותר בטומאה ידוע אבל אם מודע שטמא למפרע בזה בידוע סותר ונתהום אינו סותר וה' יאיר עיני: